

TILLARNI O'RGANISH VA MADANIYATLARARO MULOQOTNING IJTIMOIIY AHAMIYATI

Gulhayo Mo'minova

**Andijon Davlat Chet Tillari intituti Ingliz tili VA
adabiyoti yo'nalishi 320-guruh talabasi**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7902837>

Annotatsiya: Maqolada muallif tomonidan til o'rganish orqali shaxs o'z madaniyatini shakllantirishi, insoniy fazilatlarini takomillashtirishi, boshqa xalq madaniyatini tushunish orqali hozirgi davrda muhim bo'lgan tolerantlik fazilatlariga ega bo'lishi mumkinligi yoritilgan.

Kalit so'zlar: til, madaniyat, tillarni o'qitish va o'rganish, madaniyatlararo muloqot, etnologiya va madaniy antropologiya.

Olimlar "madaniyat" atamasini turli nuqtai nazardan izohlaydilar. Edvard Xoll madaniyatni "odamlarning hayot tarzi, ular tomonidan o'rganilgan xulq, munosabatlar va moddiy buyumlar namunalari yig'indisi" [E.Xoll, 1971: 235] sifatida ta'riflaydi. S.Shuls madaniyatni qo'yidagicha tasvirlab beradi: "Madaniyat insonlarga hayot va o'zlarini tushunishga yordam berish maqsadida umumiy odatlarga ega bo'lgan insonlar guruhining bilim va e'tiqodini o'z ichiga oladi. Barcha insonlarda shunga o'xshash ongosti bilimi mavjud, shu bilan birga, insonlar o'z tili haqidagi bilim sohiblari hisoblanadi" madaniyat va til tushunchalari yonma-yon va ajralmas tushunchalar hisoblanadi. Demak, tillarni o'qitish va o'rganishda madaniyatni o'rgatish, urf-odat va an'analarni hisobga olish asosiy talablardan biridir. Barchamizga ma'lumki, hozirgi davrda chet tillarini o'rganish nafaqat shaxsiy ehtiyoj, balki umumbashariy ahamiyatga ega bo'lgan hodisa deya e'tirof etilmoqda. Tilni bilish bu o'sha tilda so'zlashuvchi xalq vakillari bilan to'liq muloqotga kirisha oladi, degani emas. Chunki, yuqorida ta'kidlaganimizdek, til va madaniyat, xalqning an'analari, kundalik turmush tarzi tilni o'rganish, tilda gapirish va tilni tushunishga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu jarayonda esa madaniyatlararo muloqotni shakllantirish hozirgi kundagi tillarni o'rganishda e'tibor qaratilishi muhim bo'lgan omil hisoblanadi. Madaniyatlararo muloqotni shakllantirishda har bir shaxsning alohida ijtimoiy va psixologik xususiyatlarga ega ekanligini hisobga olish zarur. Bu xususiyatlar esa "faqatgina bir-biriga taqqoslash orqaligina namoyon bo'ladi va bu qiyoslashni amalga oshirish uchun madaniy aloqa bo'lishi kerak" [Azzi va Klein, 1998: 77]. Madaniy muloqot har bir shaxsning o'ziga xos va shu bilan birga boshqa shaxslarga, boshqa millat vakillariga o'xshash ekanligini namoyon qilishga xizmat qiladi va shu orqali inson jamiyatda o'z mavqei va o'rnini belgilab oladi. Madaniyatlararo muloqot nazariyasi - turli til madaniyatlari vakillari o'rtasidagi o'zaro ta'sir turlarini tahlil qilish, kommunikativ o'zaro ta'sir natijasiga ijobiy yoki salbiy ta'sir ko'rsatadigan omillarni o'rganish va boshqa muammolar.

Madaniyatlararo muloqot nazariyasi aloqa modellari va funktsiyalarini, til va madaniyat, madaniyat va sivilizatsiya o'rtasidagi munosabatlarni, madaniyatlar tipologiyasini, madaniyatning og'zaki va og'zaki bo'lmagan belgilarini, dunyoning rasmini, til shaxsini, stereotiplarni va ularning tasniflarini o'rganadi. stereotiplarning ma'lum bir hodisa yoki fakti, artefakti idrok etish natijasiga ta'siri, madaniyatlararo aloqa nazariyasining boshqa turdosh fanlar bilan nisbati va boshqalar.

Muloqot, uning ishtirokchilarining kommunikativ qobiliyatlaridagi madaniy jihatdan aniqlangan shunday sezilarli farqlar sharoitida amalga oshiriladi, bu farqlar kommunikativ

hodisaning muvaffaqiyati yoki muvaffaqiyatsizligiga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Bunda kommunikativ kompetentsiya deganda muloqotda qo'llaniladigan ramziy tizimlar va ularning ishlash qoidalari, shuningdek, kommunikativ o'zaro ta'sir tamoyillari haqidagi bilim tushuniladi. Madaniyatlararo muloqot uning ishtirokchilari to'g'ridan-to'g'ri aloqada bir xil madaniyat doirasida muloqot qilishda foydalanadiganlardan farq qiladigan maxsus lingvistik variantlar va diskursiv strategiyalardan foydalanishi bilan tavsiflanadi. Tez-tez ishlatiladigan "madaniyatlararo muloqot" atamasi odatda ikki yoki undan ortiq madaniyatdagi ba'zi bir o'ziga xos hodisani o'rganishga ishora qiladi va turli madaniyat vakillarining muloqot qilish qobiliyatini solishtirishning qo'shimcha ma'nosiga ega.

XULOSA

Madaniyatlararo muloqot inson kasbiy madaniyatining ajralmas qismidir. Ishbilarmonlik muloqoti madaniyati biznes hamkorlari o'rtasida samarali hamkorlikka yordam beradi. Qizig'i shundaki, ko'pgina xorijiy mamlakatlarda "muloqot (aloqa) fani" kabi ilmiy yo'nalish rivojlanmoqda. Ushbu ilmiy yo'nalish tilshunoslik, psixolingvistika, sotsiolingvistika, ritorika, tilshunoslik va madaniyatshunoslik va boshqalar nuqtai nazaridan aloqaning turli turlari va shakllarini o'rganadi.

Ushbu mavzuni o'rganish uzoq va mashaqqatli jarayondir, tk. kundalik tuzilma va munosabatlar, ham shaxslararo, ham xalqaro, o'zgarish jarayonida.

References:

1. AZZI Assaad E. et KLEIN O. Psychologie sociale et relations intergroupes, Paris, Dunod. 1998.
2. Hall E. The Paradox of Culture // In the Name of Life. Essays in Honor of Erich Fromm. New York, 1971.
3. Юсупова, Ф. М. (2021). Об особенностях обучения русскому языку в условиях иного национального окружения. Academic research in educational sciences, 2(6), 1324-1329.
4. E.T. Hall. The silent language. – New York: Anchor Books, 1990.
5. Schultz S. Managing corporate communication: a cross-cultural approach. Macmillan International Higher Education, 2003.
6. K.M. Schmitt and E. Fehr. A theory of fairness, competition and cooperation. The quarterly journal of economics, 1999. – Volume 114. - № 3.
7. P. Newmark. Multilingual matters. Language arts and disciplines, 1998.
8. Xushmurodova Sh.Sh. Madaniyatlararo muloqot muammosiga lingvomadaniy yondashuv (o'zbek va ingliz tillari misolida). Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertasiyasi avtoreferati, Samarqand – 2020.
9. Хасанова, Гулсанам Хусановна. "Ўзбекистон, Япония ва Жанубий Корея касб-хунар таълими тизимларининг ўзига хос хусусиятлари." Современное образование (Узбекистан) 3 (2018).
10. ХАЧАНОВА Г. X. General and professional education systems of Uzbekistan and Japan: a comparative analysis //Иностранные языки в Узбекистане. – 2020. – №. 1. – С. 83-97. International scientific-practical conference on the topic of "Problems and perspectives of modern technology in teaching foreign languages" VO